

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Орлин Радев, доцент по правна информатика и информационно право във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”,

член на научно жури съгласно Заповед № РД-38-395 от 22.06.2017 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“,

за защита на дисертационния труд на МАРГАРИТА МИТКОВА ХУБЕНОВА на тема: „Електронна идентификация на правните субекти (сравнителен анализ)“ за придобиване на образователната и научна степен “доктор“ по професионално направление 3.6.Право, Докторска програма „Информационно право”
Научен ръководител: Проф. д.ю.н. Вихър Кискинов

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Внимателно проучих представения от Маргарита Миткова Хубенова дисертационен труд „Електронна идентификация на правните субекти (сравнителен анализ)“, както и съпътстващите го материали – автореферат, автобиография, списък на публикациите. Цялостната ми оценка е за едно качествено, съвестно проведено и компетентно обосновано и защитено представяне на достигнатите резултати на самостоятелни изследователски търсения и усилия на млад и перспективен учен. Работата представлява новост и е с определен принос както в правната наука, така и с оглед на практическото му значение и приложение в изследваната от дисертанта съвременна, актуална и значима, и същевременно все още малко разработена, но с големи нужди и перспективи, проблематика.

Авторефератът, представен от дисертанта, представя обективно и коректно съдържанието, методологията и основните научни постижения на дисертационния труд, както и публикациите по темата на дисертацията.

Сериозна впечатление прави и образователната, научна и професионална биография на дисертанта – магистър по право, хоноруван асистент по правна информатика, с немалък практически опит в работата си като юрисконсулт и експерт в престижни организации и проекти с предмет на дейност в обсега на изследователските

й интереси и разработвана проблематика, умения, придобити по време на обучение в САЩ, участие в национални и международни научни форуми, автор на десетки публикации в престижни научни издания.

Представеният научен труд покрива напълно критериите за дисертабилност както по вид и обем, така и от структурна и съдържателна гледна точка. Особено значими са достигнатите и изведени научни и научноприложни изводи – резултати на проведената съвместна изследователска работа, представляващи оригинален принос в науката. Тези висококачествени характеристики на труда са продукт на притежаваните от дисертанта задълбочени както общотеоретични, така и конкретни специални познания в изследваната област, и на способностите му за самостоятелни научни изследвания. Трудът е издържан в качествен и очевидно добре усвоен и свойствен на автора научен стил, при коректно представяне и анализиране на различните проблеми, становища и възможни решения, умело и аргументирано извеждане и обосноваване на поддържаните научни тези и достигнати изводи и резултати..

Важно е да се подчертае, че тази работа се разполага в територията на една все още не напълно разработана от правната наука област, в която тепърва предстои много работа, изследвания и очаквани практически предложения за нейното развитие – територията на информационните отношения, тези, породени от технологичното развитие и влиянието му върху обществените процеси. Може спокойно да се твърди, че това е първото българско цялостно правно изследване на института на електронната идентификация на правните субекти, което, както се подчертава и в дисертацията, е сложно комплексно явление, изследвано от различни науки.

Разкрити са и предпоставките, обосноваващи важността и значимостта на изследването на правните аспекти на тази проблематика. Правото разглежда идентификацията като индивидуализация, т. е. възможност за отграничаване на един субект от останалите субекти от същия вид, която и в традиционна, и в електронна среда, се извършва чрез използването на качества (белези) на лицата. Подчертава се, че виртуалната среда предоставя възможност за събиране и съхраняване на множество и разнообразни качества на лицата, които могат да се използват в процеса на идентификация. Заедно с това се извежда тезата, че множеството значения на понятието идентификация позволяват установяването на връзка между идентификация и права на човека (правото на име, правото на промяна на адреса, свобода на словото, право на неприкосновеност, право на самоопределение и т.н.), включително се аргументира необходимост от признаване на самостоятелно право на самоличност.

Изтъква се, че представянето на идентификацията като процес, включващ удостоверяване на самоличността на субекта, в електронна среда има редица специфични особености - идентификацията се извършва от разстояние и самоличността на субекта се удостоверява при взаимодействие с информационна система. Именно правната уредба на електронната идентификация като процес на установяване и проверка на самоличността на лицата е предмет на изследователския интерес и усилия на дисертанта, наложен от актуалното състояние на обществените отношения. Повсеместното разпространение на информационните и комуникационни технологии променя и начина на взаимодействие между правните субекти, което е опосредено от информационни системи. От правна гледна точка свързането на извършено действие с конкретно лице има ключово значение за възникването и развитието на правоотношението. В електронна среда взаимодействащите си субекти не присъстват физически на едно и също място в едно и също време и обикновено поне едната страна извършва действия чрез информационна система. Ето защо отговорът на въпроса кое е лицето, с което се извършва взаимодействието, е от особена важност за реализацията на правоотношенията. В този случай е необходимо гарантиране на сигурност, че лицето е това, което твърди, че е. За установяване на самоличността на лицата при взаимодействие от разстояние във виртуална среда се използва процесът на електронната идентификация. Затова електронната идентификация получава правна регламентация, а държавните органи изграждат национални схеми за електронна идентификация, в рамките на които се извършва своеобразна „официална“ идентификация на лицата. Това е задължение за държавите, защото без тях правните субекти ще бъдат лишени от възможността да участват в правоотношения във виртуална среда, за които е необходимо сигурно удостоверяване на самоличността/идентичността им.

В тази връзка са посочени изискванията, с които трябва да се съобразява националната схема за електронна идентификация – необходимост от уникална идентификация, гаранции за сигурност, включително защита на личните данни. Представено е и изграждането на общоевропейска (паневропейска) система за електронна идентификация.

Коректно е отбелязано и преформулирането на целите на дисертационния труд – от създаване на нормативен модел на национална схема за електронна идентификация на Република България, след приемането на законодателни актове (на европейско равнище през 2014 г. и на национално равнище през 2016 г.) целта на разработката е да

се извърши анализ на националния модел, вкл. през призмата на изискванията за включване към общоевропейската схема, чрез който да се установят недостатъците му и да се формулират предложения за преодоляване на идентифицираните недостатъци на създадения от законодателя модел.

За осъществяването на тази цел изследователят си е поставил решаването на определени задачи, формулирането, и по-важното – изпълнението на които, е сред особено важните достойнства и научни приноси на дисертационния труд. Сред тях са определяне на правно регламентирани аспекти на идентификацията, извеждане на общотеоретично понятие за процеса на електронна идентификация, включително отграничението ѝ от две явления – електронен подпис и анонимност, историческо и сравнителноправно изследване на създаването на концепцията за електронна идентификация в обосновано избрани страни членки, както и на общоевропейско равнище, с прецизно извеждане на техните предимства и недостатъци, анализ на националната схема за електронна идентификация с цел установяване на недостатъците ѝ и предлагане на нов модел на национална схема, чрез който те да бъдат преодоленни.

В практическо-правен аспект особено значим е изводът, че приетият наскоро в РБ закон за електронната идентификация (ЗЕИ) не урежда голяма част от обществените отношения във връзка с електронната идентификация, като вместо това препраща към подзаконов нормативен акт. Становището на изследователя, е, че приемането на ЗЕИ е било необходимо, за да се създаде законова делегация за издаване на подзаконов нормативен акт, с който ще се създаде схемата, но пълна регламентация не се създава и с ППЗЕИ, а се предвижда председателят на ДЕАУ да ги уреди, за което не е налична законова делегация. Това води авторът до извода, че за създаването и имплементирането на предложения модел е необходимо изготвянето на пакет от нормативни изменения, изискващ отмяна на приетия ЗЕИ и приемане на нов самостоятелен закон. Видно от извършения анализ, моделът на ЗЕИ и предложеният от дисертанта модел се различават съществено, поради което не могат да бъдат извършени изменения и допълнения, а трябва да се създаде нов закон, както и да се приемат необходими изменения и в други нормативни актове – в Закона за защита на личните данни, в Закона за Регистър БУЛСТАТ, в Закона за електронното управление, като в дисертацията са посочени и подзаконовите нормативни актове, необходими за създаването и внедряването на националната схема съгласно предложения модел.

Естествено, нормативни промени, особено на законово равнище, се влияят от огромно множество политически, икономически, международни, технологични,

правно-технически, обществени и други фактори, сред които научните аргументи не винаги намират своето необходимо и подходящо място. Но заслужава внимание, адмирации и подкрепа смелият, новаторски и обоснован подход на изследователя в предлаганите от него идеи, дори конкретиката по тяхната евентуална реализация да се повлияе от други дадености. В това отношение бих могъл да препоръчам на дисертанта продължаване на творческото сътрудничество и опиране на компетентната и ползотворна критическа подкрепа от нейния научен ръководител проф. д.ю.н. Вихър Кискинов - един признат учен с фундаментални приноси в изследваната област.

В заключение искам отново да потвърдя своята положителна оценка на представения дисертационен труд, като предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително за придобиване от дисертанта Маргарита Миткова Хубенова – докторант към катедра „Теория и история на държавата и правото” към Юридически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, на образователната и научна степен “ДОКТОР“ по професионално направление 3.6. Право, Докторска програма „Информационно право”.

Дал становището:

/доц. д-р Орлин Радев/